

Soluția monarhică

Să fi jucat nunta feerică dintre William și Kate rolul madlenei din romanul lui Proust, reinviind în conștiința noastră trecutul regalității românești? Tot ce se poate. Și nu e defel reprobabil că s-a întimplat așa deoarece monarhia reprezintă pentru noi o soluție potențială însă nu mai puțin revelatoare, cu atât mai tentantă cu cât sporesc decepțiile față de cîrmuirea care ne blagoslovește în prezent. Cum să uităm că de la urcarea pe tron a lui Carol I, evenimentul de la care s-au împlinit recent 145 de ani, a început epoca modernizării accelerate a României, care sub sceptrul aceluiași vrednic monarh și-a dobîndit independența? Că această epocă a culminat cu înfăptuirea României Mari sub domnia lui Ferdinand I, interbelic semnificînd, în pofida unor slăbiciuni ale lui Carol al II-lea, un soi de etalon istoric la care nu o dată ne raportăm cu nostalgie? O minimă obiectivitate ne obligă a asocia aceste trepte ale devenirii noastre istorice cu monarhia. Dinastia noastră regală a răspuns de altminteri unei tradiții îndelungate pe aceste meleaguri, din vremea dacilor pînă la împunătorul șir de voievozi care-l premerg pe principele străin, menit a chezași stabilitatea și prestața abia înființatei României. Tradiția republicană absentează sonor din trecutul nostru. Așa-zisa Republică Populară, introdusă la finele anului 1947, prin izgonirea de pe tron a regelui Mihai I, nu a fost decît o ocupanțului sovietic, un act înrobitor pe care nu l-am putea rememora decît cu tristețe. Elocvent, abolirea monarhiei a coincis întocmai cu anularea ultimelor libertăți cetățenești, cu plenera extindere a puterii abuzive asupra obștii noastre, turmă rămasă fără păstor, descoperită în fața stihiei comuniste. Comparînd anii 1944-1947, așa schilozii cum au fost, cu ceea ce a urmat, realizăm că suveranul a însemnat o ultimă pavază a normalității, un simbol al acesteia, hărăzit a rămîne multă vreme în catacombele conștiințelor prigonite. Aici nu există niciun dubiu. Datele istoriei autohtone pledează energic în favoarea monarhiei. Dar cum se văd lucrurile în actualitate? Astfel cum era de așteptat, a apărut o dezbateră asupra formei de guvernămînt optime, alimentată pe de-o parte de nevoia unei clarificări speculative, în plan politologic, pe de alta, de, așa cum spuneam, insatisfacțiile crescînde față de ceea ce se petrece sub egida republicană. În fond, analiza unei crize a puterii, deloc negliabilă în România zilelor noastre.

Apărent, republica ar fi o structură mai modernă decît monarhia. Prima ar deschide perspectiva viitorului, pe cînd a doua ar fi desuetă, un soi de fruct căzut din pomul istoriei, sortit putrefacției. În cazul de față intervine o concepție de sorginte iluministă, cu temeuri raționalist-materialiste, potrivit căreia evoluția societăților s-ar afla pe o curbă neabătut ascendentă, într-un progres normal. Regii și-ar fi trăit traiul și, ca urmare, trebuie dată jos dacă nu pleacă singuri, deoarece republica deschide avantajul ispititor al tuturor avantajelor posibile. Concepție pedant-naivă. Dacă așa ceva ar fi adevărat, cum de s-au ivit, după pozitivul, materialistul, multipromițătorul de tîhnă secol al XIX-lea, nu doar cele două cumplite războaie mondiale, dar și comunismul, nazismul, terorismul? Ar putea fi modernitatea în sine un alibi al progresului ori, conform lui Max Weber, aceasta nu e compatibilă cu un sens? Nu s-au invalidat de atîtea ori prognozele, legitățile, abordările științifice în domeniul vieții societăților? Iar dacă n-am putea admite legitățile, aceste scheme de progres social, cu ce drept am poase osîndi monarhia? I se mai repropoază regelui o atitudine de capriciu, de nesocotire a legii. Total neadevărat, în circumstanțele monarhiilor constituționale care înfloreau în zilele noastre în Europa, așa cum a fost de altfel și monarhia noastră, avînd ca suport Constituția din 1923, încă nedepășită ca relevanță judicios-democratică. Cu toate că deține prerogative executive, regina Elisabeta a II-a a Angliei le exercită cu mare prudență, apelînd la consultările cu guvernul. Cu toate că în Marea Britanie legile sunt promulgate de capul încoronat, în ultimele trei veacuri niciun suveran n-a respins vre-o lege. Dacă nu e admis principiul după care regele domnește iar guvernul guvernează, să reamintim că există state precum Germania sau Finlanda în care președintele republicii are un rol și mai estompat decît un suveran, un rol pur decorativ. Și dacă suntem de acord că primul om al țării se cuvine să fie reprezentantul tuturor cetățenilor săi, la nevoie un arbitru al unor opinii divergente, cum să-l socotim prioritar pe un președinte de republică, desprins mai todeauna dintr-un partid? Nu e mai îndrîuit capul încoronat să aibă o asemenea funcție suprapartinică? Să nu omitem nici factorul personal, prea adesea în favoarea regelui, al educației, decenței, rezervei față de populismul lăbărtat, de meschinăria politicianistă, de arivismul exponenților unor partide. Suveranul e apt a păstra echilibrul dintre lideri, dintre instituții, dintre categoriile sociale, în înțelesul unei ierarhii derivînd din bunul simț, din cutumele tradiției. O altă obiecție: regele nu poate fi ales. Ei și? Ce folos că i-am „ales” pe Gheorghiu-Dej, pe Ceaușescu, pe Iliescu, pe Bănescu? Cum ne-a folosit „rotirea” președinților pomeniți, toți atrași de mobilul unui autoritarism mergînd în primele două situații pînă la dictatura cea mai crîncenă, instăpînîndu-se pe segmente de timp care depășesc domniile unor Ferdinand I, Carol al II-lea, Mihai I? Ca să nu mai insistăm pe camarila acestor „aleși”, de natură nomenclaturistă, devansînd prin nocivitate efectele camarilelor regale. Și în fine cum să uităm un lucru esențial: acela că monarhiile continentului nostru fac parte din rîndul țărilor celor mai stabile, mai prospere și mai respectate din lume? Că, în împrejurarea în care, redevenind regat, România ar intra în salba lor, ar dobîndi necondiționat un spor de prestigiu?

Date fiind toate acestea, n-au fost surprinzătoare dificultățile pe care puterea iliesciană, ombilical legată de sistemul comunist, le-a creat întoarcerii în țară a regelui Mihai I. Șicanat, umilit, insultat, suveranul nostru s-a văzut ținta unor atacuri susținute ale presei aservite conducerii postdecembriste. Iată, de pildă, scriitura pitoresc incudiată, la comanda de sus, a unui Sergiu Andon: „Fir-ai al naibii, Maiestate, că rău mă mai speriași! Păi, ce cauți Matala, ca și anul trecut, tot pe furii, aproape de granița României, taman acum, cînd se afumă Capitala cu petarde și lacrimogene, cînd minerii, mîndrii bărbați ai adincurilor, și-au lăsat trascăul ca să mișculeze cocteiluri Ribbentrop sau Molotov, că tot aia e! Tocmai acum să vrei să vii matala coșogeamite căpătîna încoronată p-aici printre anarhiști și zăpăciți de cap, de foame și de privatizare, să ce? Să faci ordine?”. Sur duritățile verbale cu iz de intrigă ale unui Radu F. Alexandru: „Nu mai surprinde pe nimeni că forțele politice conservatoare, declarat împotriva Constituției, precum PAC, PNȚCD & co, susțin o astfel de soluție pentru că, dincolo de toate acestea, agitare regalismului fostului rege Mihai nu constituie pentru ele decît o altă încercare de adjuccare a puterii”. Să nu uităm nici declarația purtătorului de cuvînt guvernamental, la prima întoarcere în patrie a suveranului, pe numele său Bogdan Baltazar, care a găsit cu zile să vorbească despre felul în care toți cei patru regi ai României ar fi „exploatat țara” (în calele noastre, dl. Bogdan Baltazar depune eforturi – ne întrebăm în interesul cui în afară de al d-sale propriu, în nici un caz în interesul țării – de-a deschide exploatarea păguboasă de la Roșia Montană). În pofida acestui baraj de animozități jurnalistice și nu numai, regele a avut parte de-o primire triumfală din partea locuitorilor Capitalei, care au ieșit în stradă în număr de aproximativ un milion. Lozincile ce se azeau atunci nu puteau decît a-i indispuce teribil pe

O aură de blîndețe

Indiferent în ce mod ne-am privi sau am vrea să ne scriem istoria secolului 20, nu putem eluda faptul că suntem poporul care și-a executat – în urma unor procese juridice aproape parodice, grăbite de presiunea evenimentelor – doi șefi de stat. Faptele, așa cum sunt, pot să ofere o bogată materie primă unor analize extrem de diverse, de la cea țînând de psihologia maselor sau de filozofia istoriei pînă la cea freudistă. Un lucru e sigur însă: indiferent de greutatea motivelor pentru care au fost executați cei doi, expedierea lor în moarte fără adevărate dezbateri juridice, politice sau morale, fără cîntărirea reală și concretă a vinovățiilor și, mai ales, fără condamnarea minuțios argumentată a sistemelor politice pe care le-au reprezentat a

lăsat în urmă o confuzie indigestă, amestec impur de bucurie a răzburării și regret culpabil. Neelucidate în detalii și probatorii, neexorcizate prin dezbateri publice, feliile de istorie pe care le-au dominat nu au fost arse de tot de focul ideilor, iar zdrențele putrezite ale istoriei neeradicade de logică au continuat să fermenteze în mici focare de infecție ideologică.

De altfel, acestei tendințe de a pedepsi răul în persoana câte unui singur om – mă refer la ultima dintre execuții – nu i se poate reproșa doar caracterul simplist al soluției, ci și faptul că se eludează vina celor ce l-au susținut pe cel condamnat la moarte prin ceea ce au făcut sau, și mai adesea, prin ceea ce nu au făcut. Pedeapsa devine astfel aproape crimă, pentru că nu decurge din articole de lege, ci din interese personale, nici măcar partizane. Pentru că întrebarea nu este în ce măsură sunt vinovate personajele principale ale acestui proces inflamator, ci în ce măsură sunt vinovați cei ce au preferat dezbaterii execuția și în locul eliminării prin argumente a ideilor generatoare de crime, eliminarea sângeroasă a celor ce le-au transformat în realități. Problema nu sunt cei ce și-au plătit astfel cu viața erorile politice cîntărite în viețile altora, problema suntem noi, entitatea colectivă care ne-am distorsionat astfel definiția.

De fapt, acestor eliminări de după război a celor doi șefi de stat de către statul pe care l-au condus, li se adaugă uciderea în atentate teroriste a doi prim-miniștri înainte de război. Nu e prea mult pentru un popor care obișnuiește să-și acorde o aură de blîndețe? Și, pentru un popor care a fost mereu victima altora, nu e prea mult să-și fie fără reticență victimă și sie însuși?

Ne obișnuisem să ne gîndim la noi înșine identificându-ne cu ciobanul trădat din *Miorița*. Avem, oare, dreptul s-o facem? Și nu cumva sensul baladei nu constă numai în frumusețea nunții de pe celălalt tărâm și a durerii măicuței – bătrână cu brăul de lână, ci și în recunoașterea fratricidului ca soluție de rezolvare a diferendelor? Valențele *Mioriței*, ca ale oricărei capodopere, sunt multiple și tulburător de diferite: este un poem al morții lăunose prin reîntoarcerea în natură, dar este și o analiză a tradiției noastre incapacități de a ne solidariza, a dezbinării ca ingredient mereu dizolvant al compoziției noastre sufletești și al coeziunii devenite astfel imposibile. Poate fi considerat singurul popor din Europa de Est care a ieșit din comunism printr-o baie de sînge un popor blînd? Mioritică, în revoluția din decembrie, este nu numai lipsa de apărare, asumată, a victimelor, ci și opțiunea voluntară a celorlalți pentru crima colectivă care putea asigura, sub alte forme, puterea. Felul în care ne manipulăm singuri, convingându-ne că suntem doar urmași ciobanului-ucis și nu și ai ciobanilor careucid, nu este doar un neadevăr, ci și o stratagemă menită să ne apere de adevărul complet și, implicit, de înțelegerea și recunoașterea răului care ne locuiește de milenii. În acest sens, *Miorița* este bocetul neîmpotrivirii la un rău considerat incontestabil pentru că refuzăm să îl înțelegem.

Ana BLANDIANA

noii potențați: „Nu mai vrem 10 mai/ Fără regele Mihai”, „Maiestate nu pleca/ România-țara ta!”, „Maiestate noi te vrem/ la Palatul Cotroceni”, : „Iliescu ce mai stai/ vine regele Mihai”. Drumul dintre Aeroport și biserica Sfîntul Gheorghe, apoi pînă la Hotelul Continental, a fost străbătut de coloana regală cu o solemnă lentoare din pricina șuvoaielor de oameni care-i barau trecerea, ovaționîndu-o. Entuziasmul popular era de neoprit, cuprinzînd în fluxul său și o seamă de exponenți notorii din rîndul opoziției și al societății civile: Mircea Diaconu, Mircea Dinescu, Dan Lăzărescu, Ana Blandiana, Romulus Rusan, Ticu Dumitrescu, Victor Rebengiuc, Corneliu Coposu, Radu Căpeanu, Ion Rațiu, Marcian Bleahu ș.a. Nu e de mirare crisparea cripto-comuniștilor care s-au străduțit din răsputeri a-l împinge pe rege în afara țării, a-l cleveți în siajul propagandei comuniste. Abia după mai mulți ani, cînd au avut impresia că și-au întărit pozițiile, i-au permis întoarcerea din pribegie și o parțială repunere în drepturile de proprietate. Nu fără un viclean substrat propagandistic, vizînd o „purificare” a propriei imagini, de fapt compromisă definitiv prin comportările inițiale.

Dar vrăjmășia față de regele Mihai I a comunistoizilor nu s-a potolit, după cum s-ar fi putut bănui la o privire superficială. Ultima sa penibilă manifestare ne-a fost oferită de actualul președinte al țării, Traian Bănescu, care n-a șovăit a-l acuza pe suveran de faptul că, abdicînd, ar fi săvîrșit un „act de trădare” și că ar fi fost nici mai mult nici mai puțin decît „sluga rușilor”. Să auzi și să nu crezi! La un asemenea grad de ignoranță se pune întrebarea foarte serioasă asupra școlii pe care a urmat-o președintele. În ce măsură s-ar cupmîni, în cazul de față, reaua credință considerabilă cu o ameițoare încultură? Care e factorul dominant? Nici măcar național-comuniștii nu s-au pretat la

Gheorghe GRIGURCU

(Continuare în p. 26)